

ЕУРОПАЛЫҚ КӨШІ-ҚОН ДАҒДАРЫСЫ: ПРОБЛЕМАЛАРЫ МЕН БОЛАШАҒЫ**Серікұлы Султан**sultan2400@mail.ruЛ.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті
Халықаралық қатынастар факультетінің 3-курс студенті,

Нұр-Султан, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі - Гиззатов А.А.

Еуропадағы көші-қон дағдарысы 2015 жылы Еуропалық Одақ елдеріне Жерорта теңізі, сондай-ақ Оңтүстік-Шығыс Еуропа аумағы арқылы енетін босқындар мен мигранттардың баспана іздеуге жіберілген ауқымды ағымы басталған кезде басталды. Мигранттарды негізгі қамтамасыз ететін аймақтар - Батыс және Оңтүстік Азия, Африка және Батыс Балқан. БҰҰ Босқындар істері жөніндегі Жоғарғы Комиссар Басқармасының мәліметі бойынша, Жерорта теңізі арқылы келген миллион адамның ішінде ең көп адам Сирия (49%), Ауғанстан (21%) және Ирак (8%) азаматтары. Босқындар мен мигранттардың көпшілігі ер адамдар (58%) . 2017 жылдың соңында олардың саны шамамен 60 миллионға жетті. Талданған процестер Азия мен Африка елдеріндегі тұрақты қақтығыстар мен көші-қон дағдарысы аясында жүреді, бұл өз тұрғылықты жерлерінен кетуге мәжбүр адамдардың жалпы санының көбеюіне ықпал етеді. Мәселен, 2014 жылы Ливияда жалғасып жатқан азаматтық соғыс 2014 жылы теңіз арқылы Италияға келген ливиялықтардың санының өсуіне әкелді. Сонымен бірге, ЕО-ның бірнеше мемлекеті Италияның «MareNostrum» құтқару операциясын қаржыландырудан бас тартты (лат. Біздің теңіз), оны 2014 жылдың қарашасында Frontex Еуропалық шекараны қорғау бюросының басшылығымен «Тритон» операциясы ауыстырды. «Еуропалық көші-қон дағдарысы» және «Еуропалық босқындар дағдарысы» түсініктері 2015 жылдың сәуірінде Жерорта теңізінде бес кеме батып кеткеннен кейін кең тарала бастады, ол кезде 2000-ға жуық мигрант Еуропаға жіберілді; қайтыс болғандардың жалпы саны 1200 адамнан асты.

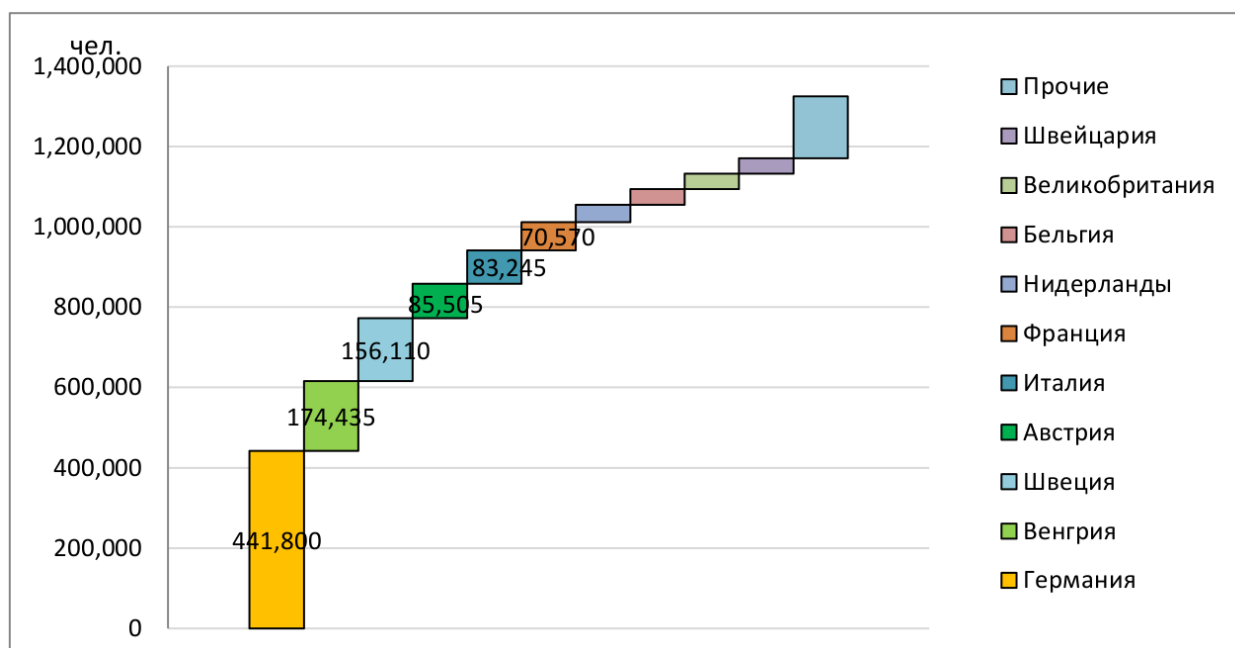
Еуропаға мигранттар ағынын жандандыруға ықпал еткен бірқатар негізгі және қосалқы факторларды бөліп көрсетуге болады. Көші-қон ағындарының көбеюінің негізгі себептерінің бірі ретінде Таяу Шығыста және бірқатар Африка елдерінде әскери қақтығыстардың күшеюін атауға болады. Осылайша, Сирия азаматтары бір уақытта «Ислам мемлекеті» террористік тобынан қашып және Сирия армиясына шақыруданда қашты. Сонымен қатар, Африка елдерінен келген босқындар көбінесе Еуропа мен Африка континенттерінің арасындағы экономикалық дамудағы үлкен теңгерімсіздікке байланысты Еуропалық Одақты таңдайды. Сондай-ақ, жоғарыда аталған өңірлерден келген орта статистикалық мигранттың көзінше Еуропа босқындарға барлық қажетті тегін берілетін орын болып көрінеді.

Екінші себептердің қатарында босқындардың Еуропалық Одаққа кіру жолдары мен құралдарына қатысты бірқатар тармақтарды атап өтуге болады. Сонымен, 2015 жылдың маусым айының ортасында Македония үкіметі елге заңсыз кірген мигранттарға қатысты саясатта өзгеріс болатынын жариялады. Бұған дейін оларға Македония аумағынан өтуге тыйым салынып, түнде теміржол жолдарымен жүруге мәжбүр болған, бұл өте қауіпті. 2015 жылдың маусымынан бастап мигранттарға үш күн мерзімге уақытша баспана алуға рұқсат берілді, бұл оларға автомобиль және теміржол көлігімен саяхаттауға мүмкіндік берді . Македония арқылы өтетін маршруттың пайда болуы Таяу Шығыстан келген мигранттардың Түркия жағалауынан грек аралдарына тез әрі қымбат емес өтуіне мүмкіндік берді, ал Ливиядан Италияға сапар уақыт пен ақшамен де қымбатқа түсіп, одан да қауіпті болды.

“Вашингтон Посттың” хабарлауынша, бұл жағдайда қаржылық шығындар бір адамға шаққанда 5-6 мың доллардан 2-3 мың долларға дейін төмендеді .

Сондай-ақ, 2015 ж. Қыркүйек айының басында Германия канцлері Ангела Меркельдің Венгрия басшылығымен дипломатиялық қақтығыс кезінде, ондаған мың босқын өз мәртебесін ресми тіркеусіз Венгрия шекарасын кесіп өтуге тырысқан кезде мигранттарға уақытша тұруға рұқсат беру туралы уәдесін атап өткен жөн. Бұл факт теледидарлық репортаждармен бірге Мюнхенге келген босқындарды қарсы алған қуанышты оқиғаларды көрсетті, көптеген адамдар Түркиядан кетіп, Балқан арқылы өтетін бағытты пайдалануға сендірді .

Көші-қон дағдарысының пайда болуына ықпал еткен екінші фактілердің ішінде Еуропа Одағына жаңа елдердің қабылдануы және олардың Шенген келісіміне қосылуы бір мезгілде ЕО-ның жаңа мүшелері арасындағы шекаралық бақылауды жоюға, сондай-ақ оның Еуропалық Одақтың сыртқы шекараларында әлсіреуіне ықпал еткендігін ерекше атап өткен жөн.

Айта кету керек, Еуропалық Одақ көші-қон толқындарын реттеуге бірнеше рет әрекет жасады. Мәселен, Жер орта теңізін де шекаралық күзет қызметін қаржыландыру (атапайтқанда «София» операциялық коды), заңсыз көші-қонмен күрес жоспарларын әзірлеу, сондай-ақ квоталар жаңа жүйесін енгізу туралы ұсыныстарды қоса бір қатал шаралар қабылданды. Бұл ЕО елдері арасында босқындарды қайта бөлу және қонысаудару, сондай-ақ Одақтың сыртқы шекараларында орналасқан мемлекеттерге жүктемені жеңілдетуеді.

2016 20 сәуірде Еуропалық Комиссия дағдарысты шешу үшін 10 тармақтық жоспарды ұсынды :

- 1) Осы іс-шараларға жұмсалған қаржылық, адами және материалдық ресурстарды ұлғайту арқылы Жерорта теңізінде бірлеске операцияларды күшейту;
- 2) Жерорта теңізінде контрабандашылар пайдаланатын кемелерді басыпалу және жою жөніндегі әрекеттерді жүйелеу;
- 3) Еуропалық полицияға, шекара, баспана және әділет органдарына тұрақты түрде кездесулер өткізіп, контрабандашылардың міндеттері туралы ақпарат алмасуға бұйрық берілді;
- 4) Еуропалық Баспана Агенттігі баспана сұраныстарын тексеру үшін Италия мен Грецияға өzkүштерін жіберуі керек еді;

5) ЕО-ға қатысушы елдерге барлық мигранттардың дактилоскопиясын жүргізу ұйғарылды;

6) Сондай ақ бұл адамдардың қозғалысына байланысты мәселелерді пысықтау қажет болды;

7) Бүкіл Еуропалық Одақ бойынша қорғауға мұқтаж адамдарға ерікті түрде қонысаудару бағдарламасын немесе тұрғын үй ұсынуды жүзеге асыру;

8) Еуропалық шекараны қорғау агенттігімен бірлесе отырып, шекаралас ЕО-ға мүше мемлекеттерден мигранттарды тез қайтарудың жаңа бағдарламасын енгізу;

9) Еуропалық Комиссия және Еуропалық сыртқы байланыстар агенттігі арқылы Ливия төңірегіндегі елдермен өзара іс-қимыл;

10) Көші-қонқатынастары бөлімінің қызметкерлерін көші-қонағындары туралы ақпарат жинау және ЕО делегацияларының ролін күшейту мақсатында үшінші елдерге жіберу

Алайда, 2016 жылдың жазында, ЕО-ға мүше бірқатар мемлекеттерде қалыптасқан жағдай бұл жоспардың өмір шендігін көрсетті. Еуропалық Одақтың кейбір мүшелері Шенген аймағын дажеке бақылауды енгізді. ЕО аясында босқындарды қабылдағысы келетін елдер мен оларды тоқтатуға тырысатын елдер арасында келіспеушіліктер туындады. Мәселен, Венгрия Сербия мен шекара дасымдық қоршаулар сала бастады, ал Польша босқындарды қабылдаудан бас тартты, олар оның аумағында Украинаның миллионға жуық азаматы дәл осындай мәртебе де тұрғанына сілтеме жасады. Өз кезегінде Германия мен Франция мигранттарды белсенді түрде қабылдауды жалғастыруда, дегенмен Германияның Кельн қаласындағы тәртіпсіздіктер бұл саясаттың дұрыс еместігін айқын көрсетті және Парижде де бірнеше террористік шабуылдар болды.

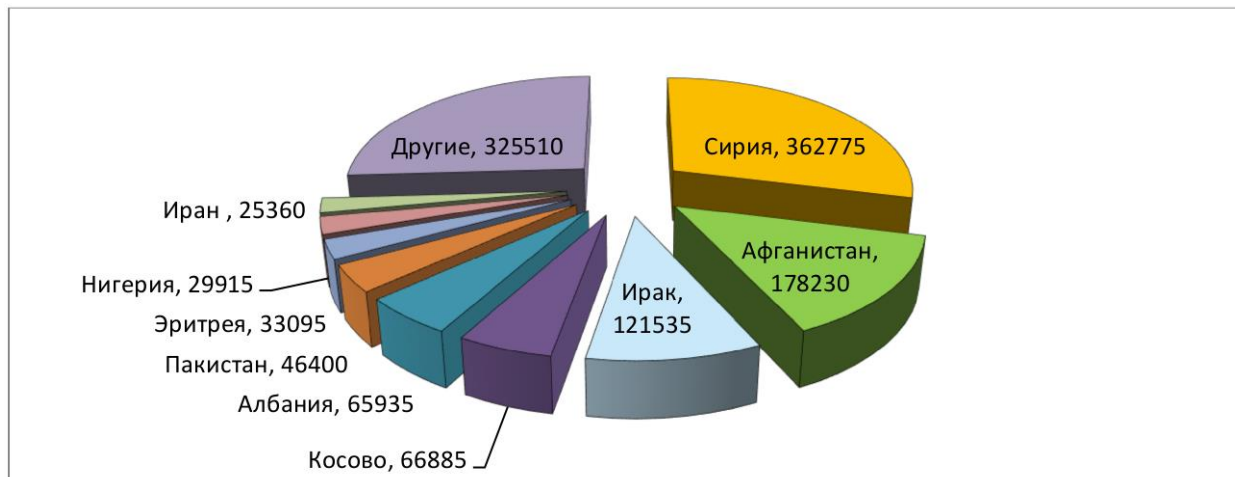
Еуропадағы көші-қонқысымының артуы мен террористік шабуылдар арасындағы байланыстың тағы бір дәлелі, «Ислам мемлекеті» тобының өкілдері қаңтарда босқындар аясында ЕО-ға бірнеше мың агенттерін жіберетінін жариялады. 2017 жылдың қыркүйегінде ресейлік жазушылар М.И. Веллер және Ю.Л. Латынина Еуропа құрлығында болып жатқан процестерді «шабуыл» деп атады, ал О.Спенглер «Еуропаның күн батуы» деп баға берді.

Көші-қондағдарысының тағы бір салдары Еуропалық Одақ елдерінде исламға қарсы пікірлердің өсуі болды. Бір қатар оңшыл және ультра оңлұйымдар мигранттар мәселесін өздерінің саяси мақсаттары үшін қолданады. Еңтанымал мысал - «PEGIDA» қозғалысы (неміс тілінен аударылған «Патриоттық еуропалықтар Батыстың исламдануына қарсы» деген білдіреді), олар «идентитаризм» идеологиясын бейнелейді (ағылшынша сәйкестендіру - сәйкестілік). Еуропалық сәйкестендірушілер өз белсенділіктерін, еңалды мен, жаппай демонстрация түрінде көрсетеді. Осындай әрекеттерімен олар Еуропалық Одақтың саяси өміріндегі маңыздылығын арттыруға тырысады.

Осылай, 2014-2015 жылдардағы көші-көл толқыны Еуропалық Одақ ішіндегі дағдарысқа әкелді деп айтуға болады, оны ЕО мүше-мемлекеттерінің көпшілігі жеңе алмайды. Бұл процестердің кем дегенде екі мүмкін нәтижелері бар. Олардың біріншісі М. Уэльбектың "Покорность" кітабында сипатталған Еуропаның "ислам изациясының" нұсқасын болжайды Бұл сценарий ЕО-ға мүше бірқатар елдердің билікке бірте-бірте "мұсылман партияларының" келуін болжайды, олар осы мемлекеттердің өміріне шарифат нормаларын енгізетін болады, және де бірінші кезекте бұл білім беру мен салық салу саласына қатысты болады.

ЕО-ға мигранттар кірген негізгі елдер Сирия, Ирак, Ауғанстан, Эритрея, Сомали және Нигерия болды. Босқын мәртебесі азаматтың мәртебесіне теңе местігіне қарамастан, көшіп келушілер азаматтықты алуды қамтитын "натурал изация" рәсімінен өтіп, олар келген мемлекеттерде қалып отыр. Әлеуетті электорат пен «мұсылман партияларының» актив тері осылай құрылуы мүмкін. Исламға қарсы көңіл-күй әзірше Еуропа халқының шағын топтарын қамтитынын ескере отырып, ЕО елдерінің көбінесе левоцентристік

көзқарастарды ұстанады, пассивтілік "Ислам партиялары" мигранттардың атурализация лаутрендтік еуропалықтардың негізгі массасының саяси енжарлығымен бірге сақтаған жағдайда ғана заңнамалық органдарда көптеген орындарды ала алады. Сондай-ақ, Франция халқының бір бөлігі Африкадағы бұрынғы француз отарларын аң көшіп келгендер болып табылады, олар өздерінің жаңа отандарының азаматтығын алудың жеңілдетілген рәсімінен өткен. Алайда олардың нақты санын анықтау мүмкін емес, өйткені 1872 жылғы заңға сәйкес, (кейін 1978 жылы қайта қаралған) француз статистикалық органдарына Франция азаматтарының ұлттық, нәсілдік және діни көзқарастары туралы ақпарат жинауға тыйым салынады.

Екінші нұсқа ЕО елдеріндегі билікке көші-қонды бақылауды қатаң датуы мүмкін немесе көшіп-қонушыларды еуропалық континентке келген елдерге толығымен шығарып жіберуі мүмкін оңшыл және ультра оңшыл бағыттағы саясаткерлердің келуін білдіреді. Мысалы, 2016 жылдың желтоқсанында Франциядағы жергілікті сайлаудың бірінші турында "Ұлттық майдан" партиясы жеңіс кезетті.

Швецияның және Данияның оң партиялары да танымал болды. 2018 жылдың қаңтар айының соңында 14 еуропалық мемлекеттердің оң партиялары мен қозғалыстары "Прага декларациясына" қол қойды, онда "Еуропа бекінісінің" ЕО-ға мүше елдердің суицидтік саясатынан қорғау қажеттілігі туралы жариялады. Билікке осы ұйымның өкілдері келген жағдайда, оқиғаларды дамытудың екі нұсқасы болуы мүмкін-көші-қону процестерін қатаң реттеу немесе еуропалық емес елдерден келген барлық адамдарды депортациялау. Мұндай депортацияның мысалы ретінде 2010 жылы Франциядан Румынияға сығандарды мәжбүрлеп жер аудару болып табылады.

Жоғарыда аталған нұсқалар іске асырылмайынша, ЕО-ға мүше мемлекеттердің ықтимал қадамдары қазіргі кездегідей қалады. Яғни Еуропалық Одақтың өзінде шартты «қатаң шараларды жақтаушылар» (Венгрия, Польша және Болгария) мен «ашық шекараларды жақтаушылар» (Германия және Франция сияқты) арасында дау кеңею мүмкін. Сонымен бірге, ЕО-ға мүше барлық мемлекеттер көші-қонағын дарын бақылауды жоғалтуға әкеліп соқтырған бірқатар қате шешімдерді түзетуге бағытталған біріккен әрекеттерді қабылдауы мүмкін. ЕО мүшелері арасындағы сыртқы (әсіресе Греция мен Италияда) шекаралық бақылауды күшейту мұндай негізгі қадам болуы мүмкін.

Қолданылған әдібеттер тізімі

1. Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts// BBC. 03.03.2016 (<https://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>)

2. 8 reasons Europe's refugee crisis is happening now // The Washington Post. 18.09.2015 (<https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2015/09/18/8-reasons-why-europes-refugee-crisis-is-happening-now/>)
3. Refugees and migrants crossing the Mediterranean to Europe // The UN Refugee Agency (<http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.php> (26.01.2016)).
4. Joint Foreign and Home Affairs Council: Ten point action plan on migration // http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4813_en.htm (01.03.2016).
5. Refugee crisis: apart from Syrians, who is travelling to Europe? //The Guardian. 10.09.2015 (<http://www.theguardian.com/world/2015/sep/10/refugee-crisis-apart-from-syrians-who-else-is-travelling-to-europe>)

УДК 327.7

ВОСПРИЯТИЕ ВРЕМЕНИ В ИРАНСКОЙ И КАЗАХСКОЙ КУЛЬТУРАХ

Тюлюбаева Акмарал Уалихановна

akmaral.tyulyubayeva@mail.ru

Докторант факультета международных отношений ЕНУ им. Л.Н. Гумилева,
Нур-Султан, Казахстан
Научный руководитель – А.Ж. Турханова

Введение

В Восточной и Западной культурах понятие времени весьма относительное, более того, даже, будучи представителями одной культуры, люди по-разному относятся ко времени. Разное отношение к одному понятию может сыграть «злую шутку» и вызвать между народами недопонимание и сильные трения. В статье рассматривается понятие и восприятие времени в иранской и казахской культуре, также показывается важность понимания культурных различий и особенностей чувства времени для установления, построения и развития двусторонних отношений в духе дружелюбия и добрососедства Казахстана и Ирана.

Обсуждение

При установлении связей или сотрудничестве с другим государством надо учитывать культуру, традиции, особенности ведения переговоров и т.д. Особенно это касается Ирана. Иран – это страна с богатой историей, культурой, традициями и своим отношением ко времени. Это страна, живущая, можно сказать, в своем временном измерении, не приемлющая суеты и спешки. Люди живут здесь в своем размеренном темпе. Даже общение между собой у них отличается степенностью и нерасторопностью. Разговор между людьми подчиняется определенным законам, начало и завершение которого происходит в виде обмена «таарофом». Ахмадди Зейнаб определяет «Таароф», который не имеет точного перевода на казахский, русский или английский языки, как «комплимент» [1].

«Таароф» - правила этикета в иранском обществе, огромное разнообразие фраз и выражений, передающих тонкость манеры общения, включающие не только вежливую, но и сверхвежливую формы, которые присущи только восточному народу. И в этом отношении иранский и казахский народы очень схожи. Иранцы при встрече поприветствуют друг друга, обязательно спросят о здоровье, семье, бизнесе, текущем состоянии дел собеседника, разбавляя при этом разговор, затянувшийся до 20 минут, комплиментами и употребляя эпитеты, но, так и не приступив к сути разговора, даже если встреча была запланирована, к примеру. Саму манеру проведения деловых встреч или переговоров можно назвать нерасторопной, размеренной, где-то даже философской. Иранцы никогда не приступят к делу сходу, не обменявшись вопросами о самочувствии, общем состоянии дел партнера, обязательно ссылаясь в ходе разговора на изречения великих восточных писателей, поэтов или философов, большую часть из которых они считают «своими», персидскими. На любую